

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovaassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Flynnin

30/1 1941

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
8/305 Pal. X 41		
572-41		
VIITTAUS	URASTO	ASIA
N	5	CUB

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 118/82.

Moskova SSA 30 P:NÄ tammi KUUTA 1941.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportti.

Lähetän ohjeisena kunnioittaen Ministeriölle
 Moskovan-lähetystön raportin
 n:o 1, Latvian kuulumisia.

P. J. Kujala
 Ministeri.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Moskovassa 30 p:nä tammi kuuta 19 41.

Asia: Latvian kuulumisia.

ULKOASIAINM	
8 / 305 Lat. 2. 41	
572-41	
OGASTO	
5	CUB

Kotvan ajan kuluttua olen jälleen saanut tilaisuu-
den kuulla suorasta lähteestä jotain tilanteesta Itämerenmaissa,
lähinnä Latviassa. Kertojani viipyi Riassa useampia päiviä ja
asettui - todettuaan, ettei häntä ainakaan välittömästi seurat-
tu - yhteyteen vanhojen tuttaviansa kanssa saaden kuulla heil-
tä henkilökohtaisten vaikerrusten ohella yhtä ja toista, joka
saattaa tarjota mielenkiintoa.

Kuten ymmärrettävää, näytti mieliala n.s. porvarilli-
sissa piireissä olevan raskas ja painostunut. Sovetisoiminen
oli vienyt taloudellisen pohjan ja lisäksi tuntui henkilökohtai-
nen turvallisuus muuttuneen käsitteeksi, mikä kuului menneisyy-
teen. Syrjästäkatsojan oli muutoin vaikea ymmärtää sitä henki-
löpolitikkaa, jota nykyiset vallanpitäjät noudattivat. Monet
niistä, joiden a priori olisi luullut joutuvan heidän kosto-
toimenpiteittänsä kohteiksi, olivat vapaalla jalalla, vieläpä jot-
kut saaneet uuden toimenkin. Niinpä ent. kulkulaitosministeri
Einbergs - hän tosin erosi hallituksesta ennen maan miehittä-
mistä - toimii nykyään johtajana kutomotehdas "Lentassa". Niin-
ikään on Riian kaupungin ylipormestari, ent. lähettiläs Liepiņš

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

päästetty vapaalle jalalle ja hänellekin on puhuttu uuden toimen mahdollisuudesta. Toisaalta taas henkilöt, joilla on ollut varsin toisluokkainen asema ja jotka ovat olleet jokseenkin apolittisia, ovat joko pidätettyinä tai "kadonneina". Pidätykset tapahtuvat tavallisesti asianomaisen liikkussa asioiden kaupungilla, joten he yksinkertaisesti "häviävät" eikä polisilla kysyttäessä ole heistä muka mitään tietoa. "Mehdöllisesti hän on poistunut maasta" kuuluu miltei stereotyyppinen vastaus.

Näihin asti ei vallitsevasta terrorista ja sen uhreista ole päästetty julkisuuteen mitään tietoja. Aivan hiljan on kuitenkin "Proletarskaja Pravdassa" (ent."Sevodnja") sisältynyt kirjoitus, jossa vaaditaan "veristä kosta" kaikille niille, jotka rauhoittivat katumellakat Riassa viime kesäkuun 17 p:nä ja samantapaisia "kansan oikeudenmukaisen vihan" vaatimuksia on jo ehditty esittää eräissä tehtaissa ja työpaikoissa. Tämä viittaa siihen, että ennen pitkää tullaan järjestämään joitakin suurempia oikeusjuttuja ja tuhoamaan "kansan vihollisia" julkisestikin.

Mitä johtoasemassa olleisiin latvialaisiin tulee, katson kertojani mukaan olevan syytä merkitä seuraavaa. Presidentti Ulmanis, joka lentokoneessa tuotiin Neuvostoliittoon, on "kadoksissa", hänestä ei ole saapunut Riikkaan vähintäkään tietoa. Ent. pääministeri Skujenieks lienee pidätettynä edelleen Moskovassa. Ent. ulkoministeri Munters, jota latvialaisella taholla arvostellaan erittäin säälimättömästi, leimataan suorastaan "petturiksikin", lienee edelleen Voroneshissä, jonne hänen huonekalustonsakin on Riista lähetetty. Ent. armeijan päällikkö Berkis, joka herkkäuskoinena palasi takaisin pakomatkaltaan Suomeen, on viety Permiin. Ent. sotaministeri, kenraali Balodis on

karkoitettuna jossakin Kuibisheffin (Samaran) seuduilla. Molemmat viimeaikaiset esikuntapäälliköt, kenraalit Hartmanis ja Rosensteins ovat toistaiseksi pidätettyinä Riian keskusvankilassa.

Kaupunkityöväestössä, joka aluksi suurelta osaltaan viehättyi vallankumoukselliseen menoon, on kertojani mukaan nyt jo havaittavissa pettymystä, jopa oppositiokin. Tavattomasti kohonneet hinnat - jalkineet ja vaatevarat ovat nousseet hinnoiltaan noin 10-kertaisesti - joihin työpalkat, joskin nekin ovat nousseet, eivät ole läheskään entisessä suhteessa, ja tehtaiden uusien "tirehtöörien" ja "punaisten komandörien" tapaan hoitaa asioita, ovat saaneet suuren osan työläisiä havahtumaan juhlasta arkipäivään. Kertojani mukaan muodostaakin työläisissä ilmenevä tyytymättömyys sen ainoan opposition, joka jossain määrin uskaltaa nostaa päätään. "Vefsin" ja "Vairogsin" työläisten vaatimuksesta oli esim. joulupäivät vastoin aikaisempaa päätöstä - myönnettävä vapaapäiviksi. Työpaikoilla ja työläispiirissä saattaa kuulla "vallankumouksen saavutusten" hyvinkin avointa arvostelua, missä suhteessa kertojalleni oli esitetty joukko esimerkkejä. Kun tämä oppositio ei kuitenkaan ole mitenkään järjestänyttä, eivät vallanpitäjät liene siitä suuresti huolissaan.

Muulle maailmalle voi uusi järjestelmä taas viitata niihin erinomaisiin äänestystuloksiin, joihin päästiin hiljan pidetyissä Neuvostoliiton korkeimman neuvoston ja kansallisuuksien neuvoston vaaleissa niin hyvin Latviassa kuin muissakin Itämerenmaissa. Kertojani mukaan ei hänenkään tuttavistaan ainoakaan uskaltanut jäädä pois vaaleista. Vaalipiirit olivat järjestetyt "valitsijain etuja" muka silmälläpitäen mahdollisimman pieniksi.

Valvonta saatiin nim. sen kautta mahdollisimman tehokkaaksi ja uskomattoman lukuisa agitaattorilauma piti huolta toisaalta julkisesti esitetystä vaalikiihotuksesta ja toisaalta salaisesti esitetystä uhkauksista. Näin ollen saatiin nähdä m.m. että Latvia valitsi yhtenä ensimmäisistä edustajistaan korkeimpaan neuvostoon Neuvostoliiton Riian-lähettiläänsä, meilläkin tunnetun Derevjanskin. Sama ilmiö toistui Neuvostoliiton lähettiläiden suhteen Virossa ja Liettuassa.

P. J. P. P.
Ministeri.

W +

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Flynninen

28/2 1941

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

12 / 306 Tel. 2 - 41

KIRJELMÄ n:o 178/119

28/2 - 41

M o s k o v a S S A 23 P: N Ä helmi KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P: N Ä KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Lähetän oheisena kunnioittaen Ministeriölle Moskovan-lähetystön raportin n:o 2, Viestejä Virosta.

P. J. Rönkä
Ministeri disp.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

12 306 Pa/Safainp.

RAPORTTI n:o 2.

28/2-41

Moskova ssa 23 p:nä helmi kuuta 1941.

OSASTO

Asia: Viestejä Virosta.

5 CB

Viron oloista ja viimeaikaisista tapahtumista olen hyvästä lähteestä saanut kuulla seuraavaa.

Sovjetisoiminen on alkaneella vuodella ollut yhä intensivisempää ja käytännöllisesti katsoen ei siinä suhteessa, maataloutta lukuunottamatta, liene enää paljon tekemistä. Pienyrityksiin nähden on siellä täällä osoitettu sellaista "ymmärtämystä", että omistaja on saanut jäädä "asiantuntijana" yrityksen palvelukseen. Kaupunkikiinteistöistä on ainakin toistaiseksi jätetty omistajiensa nimiin sellaiset, joiden yhteenlaskettu lattiapinta-ala jää alle 250 neliömetriä. Huoneustojen tai, kuten nimitys kuuluu, "huonetilan" käyttöön nähden on omistajalla kuitenkin tällaisissakin tapauksessa herttaisen vähän sanomista. "Huonetilan" yllirajaksi henkilöä kohden on määrätty 9 neliömetriä.

Mitä henkilökohtaiseen turvallisuuteen tulee, on se käynyt yhä enemmän kyseenalaiseksi. Jokainen, jolla on ollut joku asema virolaisessa yhteiskunnassa, voi odottaa vuoroaan käyntiin Pakari-kadulla, jossa kuulustelut suoritetaan. Virolaisesta sivistyneistöstä lasketaan nykyään noin 4000 henkilön olevan joko pidätettynä, karkoitettuna tai "kadonneena". Erittäin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

masentavan vaikutuksen on tehnyt prof. Jaan Tönnissonin ja korkeimman oikeuden presidentin Partsin pidättäminen. Nämä molemmat vanhuksat ovat "heräämisajan" viimeisiä edustajia, tekisi mieli sanoa "kansan tribuneja" ja siksipä nähdään heidän vaiheissaan virolaisuuden kohtalo, mikä on selvä, ellei mitään odottamatonta käännettä tapahdu. Epätoivo on johtanut lukuisiin itsemurhiin, joiden joukossa on enimmän herättänyt osanottoa ja sääliä rva Orasmaan tapaus. (Saatuhan tietää, että miehensä suojeluskunnan (kautseliit) päällikkö, kenraali Orasmaa, oli lopullisesti "kadonnut", hän yritti poistua elämästä leikkaamalla valtimonsa. Kun se epäonnistui, hän sairaalasta päästyään etsi ja löysi hautansa Suomenlahden rannikolla).

Lisäksi on merkittävä, että puoli- tai kokokommunistitkaan eivät enää ole täysin turvassa. Heidän "syn-tejään" menneiltä vuosilta on käyty tutkimaan ja eräitä pidä-tyksiä on jo heidänkin keskuudessaan tapahtunut. Valvonta on kaikkialla venäläisten käsissä ja heillä on hyvin vähän res-pektiä virolaisia puoluetovereita kohtaan käytännössä, joskin juhlapuheissa saavat vielä ylistystäkin osakseen.

Asian näin ollen on ymmärrettävissä, että niin monet virolaiset ovat epätoivossaan koettaneet päästä mukaan Viron saksalaisten paraikkaa tapahtuvaan joukkosiirtoon, mikä pit-källisten neuvottelujen jälkeen alkoi kuluvan kuun 15 p:nä, ("Oceania" vei tällöin Tallinnasta ensimmäisenä eshelonina 800 henkeä) ja jonka tulee olla loppuunsaoritettu maaliskuun 25 p:ään mennessä. Saksalaiset viranomaiset ovat tässä suhteessa osoittaneet suurta myötämielisyyttä ja jos muuttohaluinen on käynyt saksalaista koulua, mikä vanhassa polvessa ei ole suin-

kaan harvinaista, tai on kuulunut saksalaiseen seurakuntaan tai on löytänyt suvussaan jotain, mikä viittaa saksalaiseen alkuperään, ovat he olleet valmiit ottamaan hänet luetteloihinsa ja vaatimaan muuttooikeutta viranomaisten kanssa käydyissä luettelojen tarkastuksissa, tavallisesti tässä onnistuenkin. Näin ollen nousee rekistöröityjen muuttohaluisten luku nykyään 7.400 henkeen, mistä korkeintaan puolet - ja todennäköisesti ei sitäkään - on saksalaisia. Tunnetuimmista virolaisista, jotka ovat maastamuuttajien luetteloissa, on syytä mainita ent. riigivanem ja Eesti Pankin presidentti Jaakson, joka istuttuaan kotvan aikaa vankilassa on nykyään talonmiehenä ent. omassa talossaan ja apellatio-oikeuden jäsen Kasse, Centum-Klubin puheenjohtaja. Maastamuuttajat saavat viedä mukanaan irtaimistonsa eräin rajoituksin, mutta kysymys kiinteän omaisuuden korvaamisesta on vielä neuvottelujen esineenä Saksan ja Neuvostoliiton välillä.

Ylläolevassa "relata refero", mutta teen sen mielestäni pätevistä lähteistä. Siihen lienee vielä syytä lisätä, että presidentti Päts saa tänään viettää 67:tä syntymäpäivänsä Ufa'ssa, Uralin vuoristossa, jonne hänet perheineen on siirretty Moskovan lähietäältä, ja että kenraali Laidoner on edelleen Pensassa, vastoin huhuja, jotka ovat tienneet kertoa, että hän olisi saanut luvan palata ja palanmutkin Tallinnaan.

P. J. H. *H. H. H.*
Ministeri disp.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovaan olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Hynninen

25/2 1941.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

203/138.

Moskova S S A 27 P: N Ä helmi K U U T A 19 41 .

VIITTAUS:

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMIN

№ 15/306 Tel. S. 41

6/3-41

RYHMÄ

OKASTO

5

C18

Ulkoasia inministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Lähetän oheisena kunnioittaen Ministeriölle
Moskovan-lähetystön raportin

n:o 3, Neuvostoliiton kommunistisen puolueen konferenssi.

Raportti muodostaa täydennöksen lähetystön
taloudelliseen tiedoitukseen n:o 2.

P. J. Kujala
Ministeri disp.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . U L K O A S I A I N N . Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Moskova ssa 25 p:nä helmi kuuta 1941.

Asia: Neuvostoliiton kommunisti-
puolueen konferenssi.

No 15/306 Pal. S. 41		
KYHÄ	LUKASTO	---
5	CV8	

Kuluvan kuun 15 p:nä alkoi Moskovassa Neuvostoliiton kommunistipuolueen konferenssi, 18:s järjestyksessä, mikä kestään kuusi päivää päättyi kuluvan kuun 20 p:nä.

Puoluepäivien merkitys ja niihin liittyvä mielenkiinto on täällä entisestään paljon laskenut. Niille ei enää saavuta vaihtamaan mielipiteitä siitä, mihin suuntaan puolueen politiikka on ohjattava ja lausumaan käsityksiä puoluejohdon tekemisistä tai tekemättä jättämisistä. Mitään sellaista ei stalinilaisen järjestelmän vahvistuttua ja kiteytyttyä enää tarvita. Edustajat tyytyvät esittämään teoretisoivia, usein tuntikausia kestäviä lausuntoja taloudellisista kysymyksistä, uskaltavatpa joskus arvostellakin joitakin epäkohtia, varsinkin paikallisia, mutta kysymyksiin puolueen suunnasta tai sen korkeimmasta johdosta ei heillä ole halua puuttua muussa kuin täysin myönteisessä ja ylistävässä äänilajissa. Kokouksen meno on huolellisesti ja yksityiskohtaisesti etukäteen valmisteltu ja soraäänien kuulumisesta ei ole pelkoa.

Syrjästäkatsojalle ja tarkkailijalle on näistä puoluekokouksista se etu, että niiden työjärjestysten avulla voidaan päätellä, mitkä kysymykset askarruttavat johtavia aineksia

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja mihin suuntaan halutaan johtaa mielipiteen muodostumista puolueen piirissä ja - miksei myös maassa. Tältä näkökohdalta lähtien katson olevan syytä selostaa pääpiirteissään nyt päättyneen konferenssin kulkua.

Valittuaan 38-miehisen puhemiesistön, johon kuului myös uusien neuvostotasavaltojen edustajat m.m. Kuusinen, konferenssi hyväksyi itselleen työjärjestyksen, mihin kuuluivat seuraavat asiat: 1) puolueen järjestelytehtävät teollisuuden ja liikenteen alalla, 2) vuoden 1940 taloudelliset tulokset ja vuoden 1941 kehityssuunnitelma, sekä 3) järjestökysymyksiä.

Työjärjestyksen ensimmäisessä kohdassa esitti alustuksen kommunistisen puolueen keskuskomitean sihteeri Malenkov operoiden lukuisilla ja suurilla luvuilla. Neuvostoliiton teollisuuden kokonaistuotanto muodosti v. 1938 106,834 milj. ruplaa, v. 1939 123,915 milj. rpl. ja v. 1940 137,500 milj. rpl. Liikenteen kehitys oli vastaavanlainen. Verrattuna vuoteen 1938 oli tavaraliikenne v. 1940 noussut rautateilla 10,3 %, sisävesiliikenteessä 12,8 % ja rannikkoliikenteessä 15,1 %. Kolmen viime vuoden aikana on sekä teollisuuteen että liikennelaitoksiin kiinnitetty suunnattomia pääomia. V. 1938 nousivat ne yhteensä 22,341 milj. rpl:aan, v. 1939 25,037 milj. rpl:aan ja v. 1940 27,728 milj. rpl:aan. Näiden lukujen katsoi alustaja osoittavan, että puolue on "toveri Stalinin neuvoa seuraten taannut Neuvostoliiton kansantalouden itsenäisyyden". "Neuvostoliitto on nyt jo mahtava teollinen sosialistinen valtakunta ja puolueemme on päässyt siihen, että maassamme on suljettu kaikki läpät kapitalismin syntymiselle".

Suurten saavutusten ohella on niin teollisuuden kuin liikenteenkin alalla kuitenkin vielä epätasaisuuksia ja epä-

kohtia olemassa. Niinpä kutomateollisuuden, elintarveteollisuuden ja kevyen teollisuuden kansankomissariatit olivat täyttäneet normit vain sen kautta, että olivat antaneet tuottaa runsaammin helpommin tuotettavia tavaroita, mikä "tietenkin on vakava miinus näiden kansankomissariaattien työssä". Eräät toiset kansankomissariatit taas, kuten kalastusteollisuuden, rakennusaineteollisuuden ja metsäteollisuuden komissariaatit eivät olleet ainoastaan jättäneet täyttämättä v:n 1940 normit vaan jääneet jällelle v:n 1939:kin tuotantomääristä. Tuotantokustannuksiin nähden olivat asiat "erittäin huonolla kannalla" nafta-, metsä-, paperi- ja rakennusaineteollisuudessa.

Teollisuuslaitosten keskinäisessä tavaravaihdossa ja hankinnoissa oli havaittavissa huolimattomuutta ja tietämättömyyttä. Esimerkkinä tästä esitti alustaja "seuraavan naurettavan asian". Keski-Uralin kuparinsulatustehdas myi v. 1940 "Tsvetmetznab'ille" vesiarmaturia 100,000 rpl:n arvosta. Samaan aikaan kuin tehtaan johtaja esiintyi myyjänä etsi saman tehtaan ^{toinen} johtaja vastaavaa armaturia ja löysikin lopulta sitä "Tsvetmetznab'in" varastosta. Tietämättä, että tavara oli juuri tuotu hänen omalta tehtaaltaan, hän osti sen, maksoi 111,000 rpl. ja antoi lähettää tehtaalleen.

Monien teollisuuslaitosten tuotanto oli kovin epätasaista, mikä johtaa hylkytuotteiden lisääntymiseen ja lisämaksuihin ylitöistä. Esimerkkinä tästä esitti alustaja numeroja Karl Marxin nimelle omistetusta tehtaasta Pietarissa. Viime vuoden joulukuun ensimmäisen 10-päivän aikana valmisti tehdas 2% kuukauden tuotemäärästä, toisen 10-päivän aikana 8% ja kolmannen 10-päivän aikana - 90%. Kolmannan konerakennustehtaalla olivat vastaavat luvut viime vuoden aikana keskimäärin seuraavat: 5 - 7%,

10-15 % ja 75-80 %.

Lisäksi on tuotantolaitosten kirjanpito, "kuten monet tosiasiat osoittavat, järjestetty aivan epätydyttävästi." Esi-merkkinä tästä mainitsi alustaja seuraavan "tyypillisen tosiasian". Koltshuginon tehtaan johtajan tiedusteluun, paljonko kuluvan vuoden tammikuun 7 p:nä oli tehtaalla puolivalmisteita, ilmoitti tehtaan kirjanpito-osasto niitä olevan 81,6 tonnia, suunnitteluosasto tiesi niitä olevan 47,7 tonnia ja tarkastuksessa havaittiin niitä olevan vain 11 tonnia. Kirjanpidollisista "ihmeistä" esitti alustaja vielä seuraavan tapauksen. "Kasptankerin" laivat kuluttivat kuluneena vuonna polttoainetta 12,5 tuh.tonna, mutta kansankomissariaatti laski liikkeen säästämisen polttoaineessa 2 milj. ruplaa. "Tällainen on järjestys merilaiivaston kansankomissariaatissa" lisäsi alustaja.

Mitä liikennelaitokseen tulee jätti se myös monessa suhteessa alustajan mielestä toivomisen varaa. Rautateillä oli epäkohtina suunnitelmallisuuden puute ja alituiset häiriöt vaunujen kiertokulussa ja lastauksessa. Tavarajunat eivät pysty seuraamaan aikatauluja ja matkustajajunienkin myöhästyminen on hyvin tavallinen ilmiö.

Pääsy näistä epäkohdista ja puutteista oli alustajan mielestä mahdollinen ainoastaan siten, että puoluejärjestöt puuttuvat voimallisesti asioihin, että "kelvottomat, heikot ja tahdottomat työntekijät vaihdetaan kunnollisiin ja poistetaan lörpöttelijät, jotka eivät kykene järjestämään elämää ja toimintaa", missä mielessä hän esitti joukon tähän tähtääviä teesejä.

Alustuksen johdosta syntyneessä keskustelussa käytettiin runsaasti puheenvuoroja, joissa esitettiin havaintoja ja numerotietoja eri kulmilta Neuvostoliittoa - myöskin viime vuonna syntyneis-

tä neuvostotasavalloista - ja kannatettiin alustajan päätelausemaa, minkä konferenssi myös yksimielisesti hyväksyi.

Työjärjestyksen toisen kohdan s.e. "v:n 1940 taloudelliset tulokset ja v:n 1941 kehityssuunnitelma" alusti valtion suunnitelmatalouskomission puheenjohtaja Vosnesenski. Hänen sanainse mukaan ei nykyinen imperialistinen sota ole vaikuttanut millään muotoa haitallisesti Neuvostoliiton taloudelliseen elämään eikä se ole voinut ehkäistä maan suunnitelmanmukaista kehitystä, mikä useimmilla aloilla on vienyt entistä parempiin tuloksiin. Jos vertaata toisiinsa Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton taloudellista tuotantoa, lähtökohtana v. 1929 ja päätekohtana v. 1940, saadaan Yhdysvaltain suhteen seuraavat %-luvut: v. 1929 100%, v. 1938 80%, v. 1939 98% ja v. 1940 111%, vastaavien lukujen muodostuessa Neuvostoliiton suhteen seuraaviksi: v. 1929 100%, v. 1938 415%, v. 1939 482% ja 1940 534%. Tämä merkitsee sitä, että samalla kun Yhdysvaltain tuotanto on vasta sodan vaikutuksesta päässyt hieman entisestään nousemaan samalla on Neuvostoliitto kohottanut tuotantonsa yli 5-kertaiseksi.

Myönnettyään, että tuotannon nousu kuluneena vuonna, kokonaismäärään nähden 13,8% ja elintarpeitten osalta 7%, ei aivan vastaa viisivuotissuunnitelman edellyttämää %-lukua, ja esitettyään runsaasti numeroita eri tuotantoaloilta, alustaja siirtyi seikkaperäisesti selostamaan vuoden 1941 tuotantosuunnitelmaa. Teollisuuden tuotantoarvo on nostettava 162 miljard. rpl:aan eli 16,5 %:lla, missä yhteydessä työntensiteetin on noustava 12 %:lla ja tuotantokustannusten samalla alennuttava 3,7 %:lla. Tuotantovälineiden osaksi tulee noususta tällöin 23,5 % ja kulutusaineiden osalle 9 %. Tärkeimpien tuotteiden suhteen on päästävä seuraaviin tuloksiin: valurautaa 18 milj., terästä 22,4 milj., valssirautaa

15,8 milj., kivihiiltä 191 milj., naftaa ja kaasua 38 milj. ja turvetta 39 milj. tonnia. Maatalouden on kyettävä nostamaan viljantuotanto 7,9 miljard. puutaan s.o. mahdollisimman lähellä 8 miljardia puuta, minkä satomäärän Stalin jo vuosia sitten on asettanut Neuvostoliiton viljantuotannon tavoitteeksi. Rautateiden kuljetuskyky on nostettava 103 tuh. vuorokaudessa. Tuotannollisiin tarkoituksiin on sijoitettava uutta pääomaa 57 miljard. rpl.

Konferenssi hyväksyi yksimielisesti alustajan esittämän tuotantosuunnitelman kuluvaaksi vuodeksi ja lausui "varmana vakuutuksenaan", että puoluejärjestöt tulevat tekemään voitavansa "kehittääkseen sosialistista kilpailua työväenkesken, kolhositalonpoikien ja sivistyneistön keskuudessa ja siten turvaavat ei ai-noastaan suunnitelman toteuttamisen vaan myös sen ylittämisen."

Kommunistisen puolueen keskuskomitea ja kansankomissarien neuvosto kiirehtivät jo konferenssin päättymisen jälkeisenä päivänä antamaan valtion suunnitelmatalouskomissiolle tehtäväksi "sivuttaa tärkeimmät kapitalistiset maat valuraudan, teräksen, polttoaineiden, sähkövoiman, koneiden ja muiden tuotantovälineiden kuin myös kulutusaineiden tuotannossa kutakin maan asukasta kohden". Samalla oli komission ryhdyttävä laatimaan yleistä 15-vuotissuunnitelmaa, mikä seuraisi välittömästi kuluvana vuonna päättyvää 5-vuotissuunnitelmaa.

Puoluepäivien kolmantena kohtana olivat "järjestökysymykset". Puolueen peruskirjan 38:n pykälän antamaa ranskaisuoikeutta käyttäen päätti konferenssi "velvollisuuksiensa lainlyönnistä" eroittaa keskuskomitean jäsenyydestä 6 jäsentä ja 15 varajäsentä sekä antaa samasta syystä varoituksen useille puolueen jäsenille m.m. 6 kansankomissarille, joita samalla uhat-

tiin erottamisella virasta, elleivät "paremmin täytä tehtäviään ja ota opikseen konferenssissa heidän työstään annettua arvostelua."

Keskuskomitean jäsenyydestä eroitetuista on syytä erikoisesti mainita ent. ulkoasiainkansankomissari Litvinov. Kulu-
neen vuoden alkupuoliskolla häntä on vielä nähty neuvostolaisis-
sa juhlatilaisuuksissa ja ent. komissariaattinsa kanssa on hä-
nellä ollut joku yhteys, ehkäpä määrättyjä tehtäviäkin. Mutta
vuoden lopulla hän oli jo täysin syrjässä ja nyt on katsottava
hänen poliittisen uransa muodollisestikin päättyneen. Mitkä syyt
vaativat tämän iskun antamista, siitä ei määräävän tahon ulko-
puolella ole mitään tietoa. Niinikään on ehkä aihetta mainita,
että rva Shemtshushina on poistettu keskuskomitean varajäsenluet-
telosta. Kun nimi sellaisenaan ei sano paljon, ainakaan ulko-
mailla, lienee syytä lisätä, että hän on Molotovin puoliso ja
toimi aikaisemmin kalastusasiain epäonnistuneena kansankomissarina.
Tapatumalla ei varmaankaan ole mitään poliittista merkitystä. -
Uusina jäsenenä valittiin keskuskomiteaan m.m. Berlinin-suurlähetti-
läs Dekanosov, henkilökohtaisesti Stalinin lähimpiä miehiä, ja
Kuusinen, Karjalais-suomalaisen neuvostotasavallan edustajana.

Kuten edelläolevasta käy selville, on Neuvosto-
liiton tuotantoelimille asetettu kuluva vuodeksi valtainen urak-
ka. Pystyvätkö ne sen suorittamaan ja varsinkin ilman "kirjan-
pidollisia ihmeitä", se nähdään tulevana vuonna tehtävissä kat-
selmuksissa. Venäläinen työmies, insinööri ja tehtaanjohtaja ei
kaiken sen mukaan, mitä täällä on saanut kuulla, tunne jaka-
matonta iloa ryhtyessään osaltaan toteuttamaan konferenssin pää-
töksiä. Ensimmäintulla tulee se todennäköisesti merkitsemään
urakkatyön yleistämistä ja sen ehtojen vaikeutumista ja jälkimmäi-

sille taas rettelöitä ja epäonnistumisia, joihin tässä maassa liittyy uhka ei ainoastaan toimensa menettamisestä vaan myös paljosta muusta. Toisaalta on otettava huomioon, että uudet liittotasavallat ovat tuoneet mukanaan 23 milj. asukkaan ohella paljon ja osittain tottunuttakin työvoimaa ja että nimenomaan Itämerenmaissa on useita suuria teollisuuslaitoksia, joiden työteho on hyvin huomattava, mutta joita markkinain rajoittuneisuuden takia ainoastaan osittaisesti on voitu pitää käynnissä.

Konferenssissa esitettyjä alustuksia ja lausuntoja lukiessa ei voi olla panematta erityisesti merkille sitä serviliteetin kyllästämää suitsutusta, mitä siellä on kohdistettu Staliniin tai, kuten tavallinen sanonta kuuluu, "suureen Staliniin". Sekä suuremmat että pienemmät tekijät katsoivat tarpeelliseksi "jurare in verba magistri" ja jokainen esitys päättyi tavalla tai toisella hänen nimeensä. Hyvänä näytteenä tässä suhteessa on Malenkovin alustus, jossa tavan takaa uudistui lauselmä: "niin opettaa toveri Stalin" ja joka päättyi seuraavaan éloge'en: "Kansojen johtajan, toveri Stalinin kokeneella ja viisaalla johdolla suuri synnyimaamme käy eteenpäin kommunismin suuriin ja ratkaiseviin voittoihin".

P. J. Kunninen
Ministeri disp.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Flynnin

21/3 1941

ULKOASIAINM

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o

291/196

22/307 Sal. S-41

273-41

M O S K O V A S S A 21 P . N Ä m a a l i s k u u t a 19 41 .

USAST

VIITTAUS: N

5 C08

P : N Ä K U U T A 19 P : T T Y n o

VIITTAUS: D . U . M . / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Lähetän oneisena kunnioittaen Ministeriölle
Moskovan-lähetystön kuluvan vuoden raportin
n:o 4, Neuvostolais-iranilaisista suhteista.

V.a.Asiaainnoitaja:

P. J. Kujala
Ministeri.

M O S K O V A S S A O L E V A - L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Moskova ssa 21 p:nä maalis kuuta 19 41.

22/307 Pal. S. 41

27/3-41

Asia: Neuvostolais-iranilaisista
sunteista.

5. OLS

Viimesyksyisten, Suomenkin lehdistöön kantautu-
neiden hälytysuutisten vaimennuttua ei neuvostolais-iranilaisista
sunteista ole kuulunut mitään erityisempää. Neuvostolehdistä
ei Iranista eikä sen oloista ole myöskään ollut paljon mitään
luettavissa, ei ainakaan mitään kielteistä, jos ei juuri myön-
teistäkään.

Viime päivinä on kuitenkin tullut kuuluvilla
yhtä ja toista, mikä viittaa siihen, että naapurien välillä
ei kaikki ole parhaimmassa järjestyksessä. Täällä tiedetään
kertoa, että Kaukasiassa on toimeenpantu osittainen mobilisatio
ja että siellä on valmiina 24 divisioonaa neuvostojoukkoja ta-
vannukaisten 10 - 12 asemasta sekä että huomattava osa näistä
joukoista on keskitetty Iranin rajalle. Samalla puolestaan mah-
dollisena, että Neuvostoliitto, jos Saksan on aseina käytävä
lannistamaan Turkkiä, käyttää hyväkseen tilaisuutta esittääkseen
polittisia vaatimuksia Iranille. Nämä vaatimukset kohdistuisi-
vat arvelujen mukaan ainakin Kaspianmeren kalaiseen eteläran-
nikkoon - Kaspianmeri muuttuisi siten neuvostolaiseksi sisä-
järveksi - ellei pitemmällekin. Iranissahan on öljyn tuok-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

sua sekä pohjoisessa että etelässä.

Missä määrin tämä kaikki pitää paikkansa, sitä en voi sanoa. Tyydyn vain tämän merkitsemään ja lisäämään, "si non e vero, e ben trovato". Eräs kertojani, jolla on vanhat, hyvät suhteet Iranin täällä olevaan suurlähetystöön, on minulle vakuuttanut, että siellä on havaittavissa huolestuneisuutta siitä, mitä lähiaika saattaa mukanaan tuoda. On saatu tietoja, että Iranissa on viime syksystä saakka harjoitettu intensiivistä kommunistista kiihotusta - Teheranista sala-kaupassa ostetut ja tänne eräille lähetystöille matkalaukuitain saapuneet ruplat eivät nähtävästi olekaan yksinomaan iranilaisten kalastajain ansioita - ja joltisellakin menestyksellä, joskin näihin asti on katsottu iranilaisten olevan melko immuneja kommunistiseen tartuntaan nähden.

Tämän toiminnan selvittelyä on jo ehtinyt tapahtua Moskovassakin - neuvostolaisesta aloitteesta. Hiljan Teheranissa toimitettujen kotietsintöjen yhteydessä on pidätetty m.m. eräs neuvostolainen puutarhuri, mistä välittömänä jälki-seurauksena oli, että ulkoasiainkansankomissariatti puuttui täällä asiaan. Keskustelussaan siitä suurlähettilään kanssa Vishinski vaati pidätetyn välitöntä vapauttamista ja lisäksi käytti sellaista kieltä, johon suurlähettiläs sanainsa mukaan "ei ollut tottunut". Kiihotuksen ulottamisesta armeijaan on m.m. todistuksena erään iranilaisen lentäjän viikko sitten tapahtunut, teatralisen komeasti järjestetty karkausmatka Neuvostoliittoon. Otettuaan osaa shahin syntymäpäivän jonaosta (15/III) pidettyyn paradiin hän katselijain hämmästykseksi erosi toi-

sista ja suuntasi koneensa korkeuksiin - laskeutuakseen
eräälle Neuvostoliiton lentoasemalle.

Se, mitä edellisessä on esitetty, ei suinkaan
tarvitse merkitä sitä, että Neuvostoliitto on aikeissa ehkä
piankin esittää Iranille joitakin vaatimuksia ja ryhtyä tar-
vittaessa suoraan toimintaan. Stalinilaisen ulkopolitiikan en-
simmäisenä punktina on varovaisuus ja yleispoliittinen tilanne
on tuskin vielä sellaiseen otteeseen sopiva. Mutta se mer-
kitsee, että Neuvostoliitolla on aspiratioja myös kaakkoiseen
suuntaan ja että määrättyssä tilanteessa, sanoisiko Saksan koh-
distaessa aseensa Turkkiä vastaan, se vaivoin voisi jäädä pas-
siviseksi.

V.a.Asiaainhoitaja:

P. J. Hyman
Ministeri.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C14

ASIA: _____

Moskovaan olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Flynnin

7/4 1941

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ nro 354/240

Moskova S S A 7 P . N Ä h u h t i K U U T A 19 4 1 .

VIITTAUS: _____ N

P . N Ä K U U T A 19 P : T T Y nro _____

VIITTAUS: _____ D . U . M . _____ / _____ 19 _____

ULKOA	A N M
N:o	29/308 Sal. 2. YI
	15/4. YI
VIITTE	VIITTE
	5 C18

UlkoasiainministeriölLE

ASIA: Raportti.

Oheistan kunnioittaen Ministeriölle Moskovan-
lähetyksen kuluva vuoden raportin n:o 5

Neuvostolais-jugoslavilainen nonaggressiosopimus.

V.a.Asiainhoitaja:

P. J. Ryman
Ministeri.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Moskovassa 7 p:nä huhti kuuta 1941.

ULKOASIAINMINISTERIÖN

29/308 Pal. 2-41

1574-41

Asia: Neuvostolais-jugoslavilainen
nonagressiosopimus.

5 C18

Eilisaamuna herättiin taällä, kuten arvattavasti muuallakin maailmassa, kahteen suureen uutiseen. Lendet tiesivät kertoa edellisena iltana (5/4) taällä allekirjoitetun Neuvostoliiton ja Jugoslavian kesken ystävyys- ja nonagressiosopimuksen ja radio kuulutti saksalaisten joukkojen varnain aamulla ryntyneen sotatoimiin sekä Jugoslaviaa että Kreikkaa vastaan.

Näistä uutisista voi sanoa, että yhtä odotettu kuin niistä oli jälkimmäinen, yhtä odottamaton oli taas edellinen. Moskovassa tiesi sopimuksesta etukäteen vain Kreml ja Jugoslavian lähetystö; muille kaikille tuli se täytenä yllätyksenä. Tämän ohella on syytä merkitä se erikoinen nopeus, millä asia vietiin ratkaisuun.

Kuluvan kuun 5 p:nä Jugoslavian lähettiläs kääntyi Vishinskin puoleen ehdottaen nonagressiosopimuksen solmimista. Seuraavana päivänä saattoi hän ilmoittaa Belgradiin Neuvostoliiton suostuneen hänen esitykseensä ja sitä seuraavana eli 5 p:nä saapuivat jugoslavilaiset neuvottelijat jo Moskovaan. Neuvottelut alkoivat välittömästi ja olivat siksi tuloksellisia, että sopimuksen allekirjoittaminen sovittiin tapahtuvaksi jo seuraavana

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemaileja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

päivänä. Tällä välin tapahtui kuitenkin jotain odottamatonta, ellei sanoisi dramaattista. Lähettiläs Gavrilovitsch ja toiset neuvottelijat herätettiin yöllä ja kutsuttiin klo 2:ksi Kremliin. Siellä olti heidät vastaan Molotov, joka ilmoitti saaneensa siksi hälyttäviä tietoja Saksasta, että jokainen hetki oli kallis, jos tahdottiin saada syntymään sopimus ennen sota-toimien alkamista. Sopimusteksti käytiin kiireessä läpi ja joidenkin muutoksien jälkeen hyväksyttiin. Allekirjoitus tapahtui ilman Belgradin muodollista valtuutusta, jota ei ehditty saada.

Allekirjoitustilaisuus oli varhaisesta aamuhetkestä huolimatta järjestetty tavallista junlallisemmaksi. Paitsi Molotovia, Vishinskia ja Sobolevia oli siinä läsnä myös Stalin, kuten lennissä julaistuista suurista kuvista näkyy. Lentien pääkirjoituksissa selitetään allekirjoitetun asiakirjan olevan todisteena molempien maiden halusta elää rauhassa ja pyrkimyksestä ehkäistä sodan laajenemista uusille alueille. "Pravdassa" sanotaan "viime päivien tapahtumien Jugoslaviassa kaikella selvyydellä osoittaneen, että Jugoslavian kansat harrastavat rauhaa eivätkä tahdo sotaa ja maansa syöksemistä sodan kurimukseen". Tshvetkovitshin hallituksen ulkopolitikka "uhkasi syöstä Jugoslaviaa sodan piiriin", joten oli ymmärrettävissä, että sitä vastaan asettuivat kansan laajat kerrokset. Uusi hallitus sen sijaan on julistuksessaan erikoisesti korostanut rauhanrakkauttaan ja haluaan lujittaa maan sisäisiä voimia. "Tässä pyrkimyksessään samoin kuin ulkopolitiikassaan se saa tukea kansojen enemmistön puolelta".

Sopimus, joka on laadittu tavanmukaiseen nonaggressio-sopimusten muotoon, ja joka jatkuu viisivuotiskausin, ellei sitä puolelta tai toiselta irtosana, herättää eräitä kysymyksiä.

Mitä saattaa se merkitä Jugoslavialle? Käytännöllisesti katsoen herttaisen vähän. On jo saatu tottua siihen, että nonaggressio-sopimukset ovat tuskin sen paperin arvoiset, jolle ne on allekirjoitettu. Siinä taistelussa, jota Jugoslavia nyt saa käydä olemassa olostaan, jää Neuvostoliiton ystävyys ja se "tuki", josta "Pravda" puhuu, varmaankin hyvin platoniseksi, ellei sotilaallisessa asemassa tapahdu oleellista muutosta Saksan vahingoksi.

Neuvostoliitolle merkitsee sopimus käsittäkseni jonkun verran enemmän. Se on saanut taas tilaisuuden antaa maailmalle näytteen rauhanrakkaudesta, mikä "Pravdan" sanoja käyttäen on "Neuvostoliiton ulkopölitikan peruseriaate". Samalla se on saanut ainakin kautta rantain osoittaa mieltään Saksaa vastaan ja tehdä eräänlaisen hyväksyvän eleen saksalaisvastaiseen suuntaan, missä se myöskään lenti-uutisista päättäen ei ole jäänyt huomaamatta.

Mutta mikä suoranainen vaikutus sopimuksella on neuvostolais-saksalaisiin suhteisiin? Tänne juuri saapunut Matsuoika on kiirehtynyt haastattelussaan selittämään, ettei "viime-aikaisilla tapahtumilla" ole niihin mitään vaikutusta. Sen sijaan on v.d.Schulenburg eräälle kertojalleni lausunut, että "hän ei voi kieltää, etteikö sopimuksella, joskin sen käytännöllinen merkitys on mitätön, olisi jotain kärkeä Saksaan päin". Hän oli myös lisännyt, että tämäkin asia on yksi niistä monista, joita tul- laan käsittelemään Berlinissä hänen sinne saavuttuaan, mikä todennäköisesti tulee tapahtumaan aivan lähiaikoina.

Joka tapauksessa on syytä merkitä, että viiden vii-

kon kuluessa tämä on kolmas kerta, jolloin Neuvostoliiton ta-
 holla on annettu ymmärtää, että Saksan suunnitelmat ja otteet
 Balkanille päin eivät ole sille mieluisia. Ensi kerran se ta-
 pantui Bulgarian liittyessä kolmisopimukseen ja toisen kerran
 Neuvostoliiton vakuuttaessa "vilpitöntä myötätuntoaan" Turkille,
 jos se joutuisi hyökkäyksen kohteeksi. Kyseessä ei siis ole
 mikään irrallinen tapaus, vaan sarja tosiasioita, joista jota-
 kin jo voi päätellä.

V.a.Asiaintoimitaja:

P. J. Heikki
 Ministeri.

I. Artikla.

Ystävyys- ja hyökkäämättömyyssopimus
Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton
ja Jugoslavian kuningaskunnan välillä.

Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton Korkeimman Neuvoston Presidiumi ja hänen Majesteettinsa Jugoslavian kuningas, molempien maiden välillä vallitsevan ystävyyden johtamina sekä vakuuttuneina siitä, että rauhan säilyttäminen vastaa molempien etuja, ovat päättäneet solmia ystävyys- ja hyökkäämättömyyssopimuksen ja ovat sitä varten määränneet valtuutetuksi

S.N.T. Liiton Korkeimman Neuvoston Presidiumi -
Vjatsheslav Mihailovitsh MOLOTOVIN, S.N.T. Liiton Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtajan ja Ulkoasiainkansankomissaarin.

Hänen Majesteettinsa Jugoslavian Kuningas -
Milan GAVRILOVITSH'in, Jugoslavian Erikoislähettilään ja Täysivaltaisen Ministerin,

Bosjin SIMITSHin ja eversti

Dragutin SAVITSH'in,

jotka vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaisiksi havaitut valtakirjansa, ovat sopineet seuraavasti:

I. Artikla.

Molemmat Sopimuspuolet sitoutuvat molemminpuolisesti pidättäytymään jokaisesta hyökkäyksestä toista vastaan sekä kunnioit-

tamaan S.N.T.Liiton ja Jugoslavian itsenäisyyttä, suvereenisia oikeuksia ja alueellista yhtenäisyyttä.

2 Artikla.

Siinä tapauksessa että toinen Sopimuspuoli joutuu hyökkäyksen uhriksi kolmannen valtion taholta, toinen Sopimuspuoli sitoutuu noudattamaan ystävällisten suhteiden politiikkaa toisen suhteen.

3 Artikla.

Tämä sopimus solmitaan viideksi vuodeksi.

Ellei toinen Sopimuspuoli katso välttämättömäksi sanoa irti tätä sopimusta vuotta ennen vahvistetun voimassaoloajan umpeenkulumista sopimus automaattisesti jää voimaan seuraaviksi viideksi vuodeksi.

4 Artikla.

Tämä sopimus astuu voimaan heti kun se on allekirjoitettu. Sopimus on ratifioitava mahdollisimman lyhyen ajan kuluessa. Ratifioimiskirjojen vaihdon tulee tapahtua Belgradissa.

5 Artikla.

Sopimus on tehty kahtena alkuperäiskappaleena venäjän ja serbian-kroatin kielillä ja molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia.

Moskovassa 5 p:nä huhtikuuta 1941.

S.N.T.Liiton Korkeimman
Neuvoston Presidiumin
valtuuttamana

V. MOLOTOV.

Hänen Majesteettinsa Jugoslavian
Kuninkaan valtuuttamina

M. GAVRILOVITSH.
Bosjin SIMITSH.
D. SAVITSH.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/18

ASIA: _____

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Syyntinen

16/4 1941

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Moskovassa, 20 päivänä huhtikuuta 1941.

n:o 393/267.

31/308 Tel. S. 41.

23/4-41

Herra Ministeri,

5 Clb

Lähetän Teille, Herra Ministeri, tämän mukana raporttini

N:o 6. Neuvostolais-japanilainen neutraliteettisopimus ja

N:o 7. Polemikkia neuvostolais-japanilaisesta neutraliteettisopimuksesta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Hanninen

Herra Ulkoasiainministeri

R. W i t t i n g,

Heisinki.

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

AINM Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Moskova ssa 16 p:nä huhti kuuta 1941.

31/308 Sal. 8-41

23/4-41

Asia: Neuvostolais-japanilainen
neutraliteettisopimus.

URASTO

5 CB

Viikon valiajalla on Moskova valmistanut maailmalle kaksi suurta sensatiota: kuluvan kuun 5 p:nä - tai oikeammin 6 p:nä, kuten edellisestä raportistani selviää - solmittiin taalla neuvostolais-jugoslavialainen ystävyyss- ja nonagressiosopimus ja 13 p:nä allekirjoitettiin taalla neuvostolais-japanilainen neutraliteettisopimus ynnä siihen liittyvä deklaratio. Edellinen herätti huomiota ennen kaikkea siihen kiireisyyteen nähden, jolla se solmittiin. Vain kolmen tunnin viivästys ja - maailma olisi jäänyt yhtä hämmästyttävämmälle. Sen sijaan on neuvostolais-japanilaista sopimusta pidettävä ensiluokkaisena poliittisena tapahtumana, joka saattaa merkitä jotain enempiäkin kuin "historiallista kaannetta kahden kansan keskinäisissä suhteissa" ("Izvestija" 15/4).

Kysymys "eräänlaisesta" nonagressiosopimuksesta Neuvostoliiton ja Japanin välillä ei suinkaan ole uusi ja eilis-päivän mukanaan tuoma, mutta se on näyttänyt kuuluvan sangen vaikeaan luokkaan. Kymmenisen vuotta sitten lienee se ensi kerran ollut jossain muodossa esillä, mutta rauennut. Suur-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lahettilas Togo, joka viime lokakuussa luopui tehtävistään taalla, oli sen hyväksi "uhrannut paljon aikaa ja vaivaa", kuten hän lähtiessään oli vakuuttanut eraalle kertojalleni, ja hänen seuraajansa, kenraali Tatekava, on kuulemani mukaan pitänyt sitä jatkuvasti keskustelujen esineenä, joskin naihin asti ilman oleellista tulosta. Neuvostotaholla ei tosin ole puuttunut kiinnostusta asiaan, mutta "hinnasta" ei ole voitu sopia.

Kaikesta päättäen on ulkoministeri Matsuoka lähtiessään maaliskuun lopulla Euroopan-matkalleen tahtonut saada lopullisen selvyden siitä, oliko sopimus Neuvostoliiton kanssa saavutettavissa vai ei. Pysähtyessään muutamaksi päiväksi Moskovaan hänellä oli Molotovin kanssa pitempi keskustelu, jossa oli läsnä myös Stalin, mutta se lie-
nee jäänyt tulokseltaan laihanlaiseksi. Italian suurlahettilas Rosson tietojen mukaan vaadittiin vielä tällöin sopimuksen hintana Japanin luopumista Sahalinin saaren eteläosasta ja konsessioista saaren Neuvostoliitolle kuuluvassa pohjoisosassa.

Asiain näin ollen on luultavaa, että Matsuokan toiveet sopimuksen syntymisestä eivät olleet varsin suuret hänen saapuessaan toistamiseen Moskovaan. Saksan suurlahetystön päivittäin taalla jakaman tiedotuslehtisen mukaan hän olikin Roomasta lähtiessään puhunut varsin viileässä sävyssä pysähtymisestään taalla. "Auch in Moskau", sanotaan siinä, "werde er auf der Rückreise einen rein privaten Aufenthalt von einem oder mehreren Tagen nehmen."

Seine offiziellen Besuche habe er der Moskauer Regierung bereits auf der Einreise abgestattet. Trotzdem sei es möglich, dass er noch einige sowjetrussische Persönlichkeiten sehen werde, doch würden diese Gespräche keinen offiziellen Charakter tragen und nicht von öffentlicher Bedeutung sein."

Moskovassa kävi kuitenkin aivan päinvastoin. Hänen viipymisensä täällä jatkui päivästä toiseen - ehti-pä hän välillä pistäytyä Pietariakin katsomassa - ja käyntinsä Kremlissä uudistuivat, kunnes kuluvan kuun 12 p:nä hänen ilmoitettiin tehneen siellä "jäsnyväiskäyntinsä". Seuraavana päivänä hän lähtikin matkalle - mutta ennen sitä allekirjoitettiin Kremlissä neuvostolais-japanilainen neutra-liteettisopimus ynnä siihen liittyvä deklaratio Mongolian kansantasavallan ja Mandshukuon alueellisesta koskemattomuudesta ja loukkaamattomuudesta.

Sopimuksen syntyyn nähdän olen erittäin pätevalta taholta saanut kuulla seuraavaa: On varsin todennäköistä, että Matsuoka olisi saanut lahtea tyhjin käsin Moskovas-ta, ellei Kreml olisi saanut sopimuksen solmimiseen eri-koista sysäystä. Sellaisen muodostivat tiedot sotatoimien nopeasta kehitymisestä Jugoslaviassa. Niillä oli ratkai-seva vaikutus Staliniin ja hän teki päättävästi, kuten tavallista, ratkaisunsa. Toisaalta taas on merkittävä, että suurlähettiläät Cripps ja Steinhardt tekivät voitavansa estääkseen sopimuksen syntymisen luullen siinä myös onnis-tuneensa. - Sopimukseen ei liity mitään salaista pöytä-kirjaa tai lisäsopimusta. Sen sijaan on hyvin luultavaa,

että kysymys Japanille Sahalinilla myönnettyistä konsessioista otetaan myöhemmin esille ja että Japani ehkä voi niistä luopua, varsinkin jos sen tuotannolliset edut Kauko-idässä myöhemmin tapahtuvissa järjestelyissä tulevat muulla tavoin turvatuiksi. - On selvää, että sopimus on syntynyt yhteisymmärryksessä Berliinin ja Rooman kanssa. Kolmi-sopimukseen, johon sisältyy Neuvostoliittoa koskeva varaus, ei sillä ole mitään valittonta vaikutusta.

Eraalla toisella taholla, joka yleensä on hyvin asioista taalla informoitu, on minulle kerrottu, jopa suorastaan vakuutettu, että Matsuoka loppujen lopuksi suostui ennen sopimuksen allekirjoitusta osoittamaan Molotoville nimessään luottamuksellisen kirjeen, missä hän antaa lupauksen ottaa Tokioon palattuaan hallituksessa esille kysymyksen luopumisesta Sahalinin konsessioista ja omalta osaltaan sitä myöskin tukea. Tämä Matsuokan henkilökohtainen lupaus on kertojan mukaan ainoa "hint", mikä Japanin puolesta sopimuksesta on maksettu. - Ottaen huomioon sen, mitä edellisellä taholla konsessiokysymyksessä minulle lausuttiin, pidän hyvin uskottavana, että Matsuoka on ylläesitetyn lupauksen antanut.

Käydessä arvioimaan sopimusta - joka tosin jättää joukon kysymyksiä avoimeksi - ja sen suoranaisia seurauksia, on käsitykseni mukaan merkittävä, että se nykytilanteessa tuo Japanille mukanaan eräänlaista helpotusta ja avaa eräitä mahdollisuuksia. Mandshukuo, jota nimitystä Neu-

vostoliitossa on käytetty tähän asti ainoastaan lainausmerkkien ohella - tavallisesti puhutaan vain Mandshuriasta - ja sen rajat ovat deklaration kautta tulleet tunnustetuiksi ja alituisilta rajaselkkauksilta voitane vastaisuudessa välttyä. (Japanin täällä oleva sotilasasiamies sanoi minulle silmiään siristellen: "Olemme tunnustaneet rajat, joita ei vielä ole olemassa"). N.s. Kvantungin armeija, johon on kuulunut Japanin parhaita joukkoja, voitane nyt suurelta osaltaan käyttää toisiin tehtäviin. Mahdollista myös on, että Tshunkingin hallituksen suhteet Neuvostoliittoon kylmenevät ja sen saama avustus tyrehtyy, mikä kaikki yhdessä voi edistää rauhan mahdollisuuksia Japanin ja Kiinan välillä. Joka tapauksessa on ilmeistä Japanin ja Neuvostoliiton välillä selvinnyt ja "joskaan solmittu sopimus" - "Pravdan" sanoja käyttäkseni - "ei vielä ratkaise kaikkia erilaatuisia neuvostolais-japanilaisia problemeja, se avaa tien niiden järjestelylle".

Neuvostoliitto on puolestaan turvannut selkensä lännestäpäin mahdollisesti tulevien hyökkäysten varalta. Neuvostolehdissä vallitsee tyytyväisyys, ellei sanoisi riemu, ja samaa sanotaan Kremlistä. Stalin itse oli saapunut Kaukoidän pikajunalle, joka sai odottaa kaksi tuntia, vierastaan saattamaan, mitä kunniaa ei tietävästi aikaisemmin ole tullut kenenkään ulkomaalaisen osalle, ja hyvästellesään sulki hän pienen japanilaisen suureen syliinsä. (Sivumennen sanoen sai ystävällisyydestä osansa myös Saksan

sotilasasiamies, eversti Krebs, jonka katta Stalin pitkään puristi vakuuttamalla: "me tulemme aina olemaan ystäviä").

Kuinka kestävää laatua nyt alullepantu neuvostolais-japanilainen ystävyys tulee olemaan, sen näyttää tulevaisuus. Omalta osaltani en ole voinut vielä unohtaa niitä sanoja, jotka neuvostolähettiläs Ustinov-vainaja lausui minulle Tallinnassa noin kolmisen vuotta sitten: "Meillä on edessä sota Japanin kanssa. Minä en voi sanoa, milloin se syttyy, mutta minä tiedän, että silta emme voi välttyä".

P. J. Hänninen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Hynninen

19/4 1941

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

31/308 Pel. 2-41.

Moskova ssa 19 p:nä huhti kuuta 1941. 23/4-41

Asia: Polemikkia neuvostolais-
japanilaisesta neutraliteettisopimuksesta.

5 Cel

Kuluvan kuun 13 p:nä taalla solmittu neuvostolais-japanilainen neutraliteettisopimus on, ymmarrettavasti kylläkin, ollut viime päivät maailman lehdistön huomion kohteena. Aivan erityisellä mielenkiinnolla näyttää sitä kasittelevan ja selvittelevän Amerikan ja Englannin lehdet.

"P r a v d a n" mielestä, joka tämänpäiväisessä numerossaan ottaa asenteen amerikkalais-englantilaisiin kommentarioihin, ilmoittaa tämän mielenkiinnon täysin ymmärtävänsä. "Se ei ole lainkaan ihmeellistä", lausuu lehti ja jatkaa: "Sopimus ja deklaratio ovat erittäin tärkeitä poliittisia asiakirjoja. Ne muodostavat suuren askeleen eteenpäin Neuvostoliiton ja Japanin keskinäisten suhteiden parantamisen tiellä ja luovat kestävan pohjan molempien maitten välisten uusien ystävyys-suhteiden kehittämiseksi. Koko neuvostokansa, koko neuvostomaa hyväksyy puolueettomuussopimuksen solmimisen Japanin kanssa, totuudenmukaisesti nähden siinä rauhan puolesta horjumatta ja johdonmukaisesti sodan leviämistä vastaan taistelevan stalini-laisen ulkopoliittikan uuden suuren menestyksen".

Mielenkiintonsa ohella osoittavat samat lehdet "odettamatonta huolenpitoa sopimuksen osanottajain eduista". "Syt-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tyy keskustelu aiheesta, kenelle sopimus tuottaa enemmän etua - Neuvostoliitolle vai Japanille."

Tämä "huolenpito" antaa lehdelle aiheen lausua seuraavaa: "Kaikkien englantilaisen ja amerikkalaisen sanomalehdistön mielipiteenilmaisujen johdosta pyrkii pakostakin esille johtopaattis, että riippumatta siitä, missä maan sopimus on edullinen Japanille ja Neuvostoliitolle, se on sotkenut lontoolaisten ja washingtonilaisten politikkojen kortit. Juuri tämän vuoksi eraiden amerikkalaisen sanomalehdistön edustajien kommentarioista paljastuu huonosti salattu artymys. Sanomalehdistön kommentarioista nakee selvasti, että Washingtonissa on ilmeisesti luotettu Neuvostoliiton ja Japanin välien jyrkkään huononemiseen. Tässä suhteessa ansaitsee huomiota Reuterin Washingtonin-kirjeenvaihtajan tiedonanto, jossa vakuutetaan, että neuvostolais-japanilaisen sopimuksen solmimisen johdosta Yhdysvaltain hallitus tarkistaa politikansa niin Neuvostoliiton kuin Japaninkin suhteen. Ilmenee, kuten Reuterin kirjeenvaihtaja kirjoittaa, että Yhdysvaltain hallitus on viime aikoina ryhtynyt useihin toimenpiteisiin taatakseen itselleen ystävällisemmat suhteet Neuvostoliittoon. Mutta "epakiitollinen" Neuvostoliitto ei ole antanut arvoa tällaiselle suhtautumiselle itseensä ja solmi Japanin kanssa sopimuksen, joka kohdistuu sodan leviämistä vastaan, vastustaa Neuvostoliiton vetämistä sotaan. Tämä ei olisi harmillista!"

Tämän sanottuaan jatkaa lehti: "Samanlaisella kiihköllä, jolla kasiteltiin kysymystä, kenelle puolueettomuussopi-

mus on edullisempi, Neuvostoliitolleko vai Japanille, on kaikkien näiden päivien kuluessa käsitelty kysymystä, merkitseekö sopimuksen solmiminen neuvostolais-saksalaisten suhteiden paranemista vai huononemista. Eräät kommentaattorit vakuuttavat, että neuvostolais-japanilainen sopimus on miltei pä tahdattu Saksaa vastaan, toiset, päinvastoin, väittävät, että se allekirjoitettiin muka Saksan painostuksesta. - Tuskin lienee tarpeellista todistaa, että kummassakaan näistä väitteistä ei ole ainoatakaan totuuden jyvää".

Neuvostoliiton kannanoton selvitykseksi lehti esittää sopimuksen syntyvaiheet verrattain yksityiskohtaisesti lausuen seuraavaa: "Ei olisi haitaksi tietää, että ajatuksella Neuvostoliiton ja Japanin välisestä sopimuksesta samoin kuin itse sopimuksellakin on oma melko pitkä historiansa. Jo kymmenen vuotta sitten Neuvostoliitto esitti Japanille hylkäämättömyyssopimusta, joka oli täysin yhdenmukainen Saksan ja Neuvostoliiton välillä v. 1926 solmitun puolueettomuussopimuksen kanssa, ja tämän vuoksi asiallisesti puolueettomuussopimus. Kuten tunnettua, Japani torjui silloin ehdotuksen. Tämän jälkeen kysymys sopimuksesta Japanin ja Neuvostoliiton välillä ei ollut esillä ennenkuin heinäkuussa 1940, jolloin Japanin Moskovan-lähettiläs, hra Togo ehdotti hallituksensa puolesta puolueettomuussopimusta. Neuvostohallitus antoi periaatteellisen suostumuksensa, mutta neuvottelet sopimuksen solmiamisen ehdoista jonkin verran viivyttivät asian käsittelyä. Lokakuussa

1940 Japanin uusi lahettiläs Moskovassa hra Tatekawa esitti neuvostohallitukselle Neuvostoliiton ja Saksan välillä v. 1939 solmitun hyökkäämättömyyssopimuksen kanssa yhtäpitävän hyökkäämättömyyssopimuksen solmimista. Neuvostohallitus vastasi, että se solmiaisi mieluummin neuvostolais-saksalaisen v:n 1926 puolueettomuussopimuksen mukaisen puolueettomuussopimuksen. Marraskuussa 1940 neuvostohallitukselle esitettiin osallistumista kolmen vallan keskinäiseen avunantosopimukseen ja sen muuttamista neljän vallan sopimukseksi. Koska neuvostohallitus ei silloin katsonut voivansa tätä ehdotusta hyväksyä, kysymys Japanin ja Neuvostoliiton välisestä sopimuksesta nousi uudelleen esille. Maaliskuussa 1941 tapahtunut hra Matsuokan saapuminen Moskovaan huomattavasti helpoitti asiaa ja niinpä huhtikuussa 1941 hra Matsuokan mieltä aktiivisimmin ottaessa osaa neuvotteluihin sopimuksen solmiamisen ehdoista, vihdoin solmittiin puoleettomuussopimus, joka tekee lopun kahden maan välisistä vihamielisistä suhteista ja helpoittaa rauhanasiaa Kaukaisessa Idässä. Tällaiset ovat tosiasiat.

Tämä historiallinen selonteko paljastaa kaikenlaisien selittelijain olettamusten täydellisen naurettavuuden sekä heidän väittäessään, että japanilais-neuvostolainen sopimus olisi muka tahdattu Saksaa vastaan että olettaessaan, että sopimus olisi muka solmittu Saksan painostuksesta. Kuten näkyy, määrätyt piirit Lontoossa ja Washingtonissa luottivat yhtäsuurella määrin neuvostolais-saksalaisten suhteiden kuin japanilais-neuvostolaistenkin suhteiden kärjistymiseen."

Sekä kirjoituksen sävystä että siinä esitetystä selostuksesta nyt solmitun sopimuksen esivaiheista voi päätellä, että "Pravda" esiintyy "suulla suuremmalla" ja että kyseessä on määräävältä taholta inspiroitu ulkopoliittinen julkilausuma. Tästä syystä olen katsonut olevan aiheellista esittää kirjoituksen oleelliset kohdat niiden alkuperäisessä sanamuodossa.

P. J. Kinnunen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moskovaan olevan lähetysten raportti n:o 8.

Ministeri Sjöström

26/4 1941

ULKOASIAINMINISTERIÖ

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

34/308 Pal. S-41

KIRJELMÄ n:o

418/282

75-41

Moskova SSA 28 P:NÄ huhti KUUTA 1941.

OSASTO

5 C18

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Lähetän kunnioittaen oheisena Ministeriölle

Moskovan-lähetystön kuluvan vuoden raportin n:o 8

Neuvostolaista ulkopolitikan selvittelyä.

V.a.Asiainhoitaja:

P. J. Rönkä
Ministeri.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Moskova ssa 26 p:nä huhti kuuta 19 41.

Asia: Neuvostolaista ulkopolitikan
selvittelyä.

34/308 Pal. S-41
7/5-41
OSASTO
5 Ca

Siihen nähden että neuvostolehtien kirjoittelu ulkopoliittisista asioista on sodan jatkuessa supistumistaan supistunut, olen katsonut olevan syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota niihin ulkopoliittisia tapahtumia käsitteleviin esitelmätilaisuuksiin, joita tavantakaa järjestetään Moskovan polyteknillisessä museossa ja joilla voi katsoa olevan puolivirallisen leiman. Näissä esitelmissä, jotka näyttään pidettävän suhteellisesti vapaasti, jonkunlaisen kirjallisen luurangon varassa, saattaa nimittäin tulla esiin yhtä ja toista, mitä määrävällä taholla ei ehkä mieluisasti nähtäisi painettuna, ja mikä antaa niille lisämielenkiintoa. Lisäksi voi sävystä, missä esitelmä pidetään, tehdä joitakin johtopäätöksiä esitelmäitsijän tai hänen toimeksiantajainsa suhtautumisesta esilläoleviin asioihin.

Kuluvan kuun 25 p:nä pidetty esitelmä "kansainvälisestä tilanteesta", jota olin kuulemassa, ei kylläkään sisältänyt mitään erityisempää, mutta sitä huvittavimmat olivat tällä kertaa esitelmää seuraavat kysymykset, joita jokainen läsnäolija voi tavanmukaisesti esittää esitelmäitsijälle, ja hänen niihin antamansa vastaukset.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Esitelmän sävy, kuten jo usein aikaisemminkin, oli selvästi saksalaisvastainen. Saksan on hinnalla millä hyvänsä saatava sota päättymään tämän vuoden aikana. Aika työskentelee Englannin eduksi, sillä Saksan ja Englannin väliset voimasuhteet muuttuvat sodan jatkuessa kauemmin Englannin eduksi. Saksan on vaikea ajan mittaan hoitaa joka suuntaan pidentyneitä rintamiaan ja sille käy yhä työläemmäksi hillitä tyytymättömyyttä monissa miehittämissään maissa. Lukuisista voitoista huolimatta oli Saksan asemaa jo tällä hetkellä pidettävä melko vaikeana. Englanti ei ole millään muotoa lannistanut saamistaan iskuista. Sen aseistus, varsinkin sen lentoase, tulee päivä päivältä yhä voimallisemmaksi ja siirtomaiden samoinkuin Amerikankin antama apu yhä merkitsevämmäksi. Aivan erityisesti alleviivasi esitelmöitsijä sitä, että elintarviketilanne on voitu pitää täysin tyydyttävänä, ellei suorastaan hyvänä. Lehtilausuntojen ja kirjeiden avulla hän vielä täydensi tässä suhteessa antamaansa edullista kuvaa.

Neuvostoliiton suhtautumisesta maailmantapahtumiin esitelmöitsijä mainitsi, että se noudattaa omaa viisasta stalini-laista rauhanpolitiikkaansa, joka varmasti tulee saamaan kannatusta laajalti sen rajojen ulkopuolellakin, sillä kapitalististen maiden työväki näkee, että vain Neuvostoliitossa ja sen politikassa sillä on turva sodan hävitystä vastaan. Hän lainasi useita ulkomaisten lehtien lausuntoja siitä, että käynnissä oleva sota ei loppujen lopuksi hyödytä ketään muita, kuin Neuvostoliittoa. Esitelmöitsijä ei liittänyt näihin lausuntoihin omia kommentaarejaan, mutta jätti kuitenkin kuulijan siihen käsitykseen, että nämä lausunnot osuvat oikeaan.

Esitelmän johdosta esitetyistä kysymyksistä on ensi

sijassa mainittava seuraava: Millaiset ovat nykyään Neuvostoliiton ja Suomen väliset suhteet? Esitelmöitsijä vastasi seuraavaan tapaan:

Rauhan solmimisen jälkeen näitä suhteita on pidettävä normaaleina. Mutta on muistettava, että Suomen johtavat piirit rakentavat uudelleen juoksuhautoja ja linnakkeita Neuvostoliittoa vastaan, ja eräät Neuvostoliitolle vihamieliset henkilöt esittävät varsin huomattavaa osaa Suomessa. M.m. marsalkka Mannerheim on puolustusneuvoston puheenjohtajana. Sen sijaan "Neuvostoliiton ystävien seura" jatkuvasti vainotaan. Huomautettuaan tämän jälkeen, että ruotsalaisten vaikutusvalta Suomessa on niin lisääntynyt, että he ovat saaneet oman miehensä jopa Tukholman-lähettilääksikin (naurua), esitelmöitsijä jatkoi: Mutta suomalaiset tuntevat Neuvostoliiton voiman ja mahdin. He tietävät, että Helsinki on nyt huonommassa asemassa kuin Leningrad ennen sotaa. Sen yhdellä puolella on Viipuri, toisella Hanko, vastassa Tallinna, ja Itämeri on nyt meidän meremme. Tämä kaikki tiedetään Suomessa hyvin.

Muista kysymyksistä ja niihin annetuista vastauksista mainittakoon seuraavat:

Onko Neuvostoliitolla solmittuaan Japanin kanssa puolueettomuussopimuksen oikeus avustaa Kiinaa? Vastaus: Neuvostoliitto harjoittaa ulkomaankauppaansa kaikkien maiden kanssa eikä kellekään ole oikeutta estää Neuvostoliittoa siitä.

Mitä tapahtuu, jos Saksa voittaa? Vastaus: Kysyjä ei ole oikeassa asettaessaan kysymyksen tähän muotoon. Mutta tapahtuapa mitä tahansa, Neuvostoliitto noudattaa horjumatta viisasta stalinilaista rauhanpolitiikkaansa.

Mitä tekee Neuvostoliitto, jos Saksa hyökkää Turkiin? Vastaus: Kysyjä kiirehtii kovin kauas. En tiedä, mitä vuosien kuluttua tulee tapahtumaan, mutta puna-armeija on joka tapauksessa vartiassa ja me noudatamme puolueettomuuspolitiikkaa.

Miten Neuvostoliitto aikoo toteuttaa ystävyyssopimustaan Jugoslavian kanssa? Vastaus: Sopimus Jugoslavian kanssa korosti Neuvostoliiton suopeata suhdetta Jugoslavian kansaan. On muistettava, että taistelu ei ole päättynyt vaan että sota leviää edelleen. Ei voida sanoa, mitä vielä tulee tapahtumaan esim. vuoden kuluttua.

Toivooko Neuvostoliitto, että Saksa voittaisi sodan? Puhuja vastasi (makeasti nauraen): Kyllähän te, toverit, jokainen tiedätte, kenelle Neuvostoliitto haluaa voittoa tässä sodassa.

V.a.Asiainhoitaja:

P. J. Olkinen
Ministeri.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moabovessa olevan lähetystön rap. n:o 9

Ministeri Vyyssinen

8/5-41.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

445/496.

Moskovassa, 7 päivänä toukokuuta 1941.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 96/808 lue: 41		
10/5-41	No	Litt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
Herra Ministeri,	5	C18

Lähetän Teille, Herra Ministeri, tämän mukana raporttini

N:o 9. Neuvostolais-saksalaisista suhteista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asainhoitaja:

P. J. Pyhälä
Ministeri.

Herra Ulkoasiainministeri
R. Wittig,
Helsinki.

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Moskova ssa 5 p:nä touko kuuta 1941.

Asia: Neuvostolais-saksalaisista
suhteista.

ULKOASIAINMI.		
36	308	60
10/5-41	VO	CHH
SYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	Cl8	

Joskin oletan, että Helsingissä oleva Lähetystö-päällikkö on selostanut myös neuvostolais-saksalaisia suhteita ja niiden kehitystä moskovalaiselta näkökulmalta nähtynä, katson kuitenkin olevan syytä tehdä niiden suhteen eräitä merkintöjä. Tähän on mielestäni sitäkin enemmän aihetta, kun lukemani tiedotukset viittaavat siihen, että nämä suhteet ovat viimeaikaisten tapahtumien yhteydessä vetäneet entistä enemmän huomiota puoleensa ja antaneet aihetta melko pitkälle meneviin johtopäätöksiin.

On kieltämätöntä, että neuvostolais-saksalaiset suhteet eivät ole säilyneet samoina kuin ne olivat suurvaltasodan alkupäivinä ja vielä kotvan sen jälkeenkin. Mentaliteetistä "zwei Diebe auf demselben Markt" ei enää ole puhumista. Saksan otteet Balkanilla ja sen siellä saavuttamat diplomaattiset ja sotilaalliset voitot eivät ymmärrettävästi ole miellyttäneet Neuvostoliittoa ja se on, kuten tunnettua, Balkanilla tapahtuneiden ratkaisujen eri vaiheissa päästänyt tyytymättömyytensä julkisestikin esiin.

Tämä kehitys kuvastuu selvästi neuvostolehdistössä,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluo-heimalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja liitoksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mikä varmaan on "johdetumpi" kuin missään muualla maailmassa. Suurvaltasodan alkupuolella puhuttiin täällä samoin kuin Saksassakin "plutokratioista" ja niiden häikäilemättömästä valtapolitiikasta sekä ihmeteltiin niiden kykyä käyttää pieniä valtioita tarkoituksiansa palvelemaan. Vedettiin esiin Stalinin lause v:lta 1927: "Englantilainen porvaristo ei rakasta käydä sotaa omin käsin. Se on pitänyt aina parempana tehdä sitä vierain käsin ja sen on onnistunut todellakin välistä löytää tyhmyrejä, jotka ovat valmiita poimimaan sille kastanjoita tulesta." Täähän sävyyn kirjoitettiin varsinkin Puolan ja Suomen sodan johdosta. "Englantilaisten sotamurhapoltta jien onnistui saada Suomen hallitus sotaan Neuvostoliittoa vastaan".

Tämäntapaisesta kirjoittelusta on nyt tullut loppu. Suoraan Saksaa vastaan ei kuitenkaan uskalleta kirjoittaa ja siksi mieluummin vaietaan. "Izvestijan" ja "Pravdan" omista uutisista, niiden sävystä ja sijoituksesta voi kuitenkin nähdä, että suhteissa Saksaan on tapahtunut oleellinen muutos.

Vieläkin selvemmin sen näkee tilapäisjulkaisuista ja ennen kaikkea niistä yleispolittista asemaa koskevista esitelmistä, joita puoluejärjestöjen toimesta tavantakaa järjestetään ja joilla yleensä on selvä antisaksalainen luonne, kuten edellisestä raportistani lähemmin käy selville. Saksan suurlähetystöstä olen saanut lisäksi kuulla, että Pietarissa ollaan näissä esitelmätilaisuuksissa vielä-

kin suorasukaisempia kuin Moskovassa ja että siellä esitelmöitsijä esim. on suoraan valittanut Jugoslavian joutumista tappiolle.

Milloin tällainen käänne on tapahtunut, on vaikea sanoa. Se on tapahtunut miltei huomaamatta ja varsin varovaisesti. Mutta jos jokin ajankohta sille olisi merkittävä, olisi se mielestäni sijoitettava marraskuuhun, ehkäpä Molotovin Berlinin-vierailun jälkeiseen aikaan. Tällä matkallahan hänelle selvisi Saksan aspiratiot Balkanille päin ja tällöin hänen annettiin myös ymmärtää, että Saksa antaa suuren arvon rauhan säilymiselle Pohjois-Europassa. (Keskustelussani Norjan täällä olevan lähettilään kanssa olen saanut havaita, että hänen käsityksensä vastaa melko tarkoin ylläolevaa.)

Tämä saksalaisvastainen virtaus tai suuntaus, mikä ei ole kiellettävissä, ei mielestäni suinkaan merkitse sitä, että Neuvostoliitto aikoisi nyt tai edes lähiaikoinakaan katkaista suhteensa Saksaan ja liittyä sen vastustajiin, kuten on vihjailtu. Stalinilaisen ulkopolitiikan ylistelty "viisaus" on ennen kaikkea varovaisuutta ja joustavaa mukautumista siihen, mikä on välttämätöntä. Niin paljon kuin puna-armeijalle järjestetäänkin suitsutusta ja niin paljon kuin Stalin itse on tässä mukana, hän kuitenkin hyvin tietää, että hänen marsalkan ja kenraalin virkamerkeillä varustetut aliupseerinsa eivät kykene johdamaan sotatoimia maailman ensimmäistä armeijaa vastaan.

Saksalaisvastaista mielialaa on mielestäni käyty vi-

rittämään Saksan taholta mahdollisesti tulevien yllätysten varalta. Aivan samoin kuin ennen suurvaltatasotäällä oli valmistettu antisaksalainen elokuva, jota olisi käyty esittämään asiain niin vaatiessa. (Sivumennen sanoen näytettiin tätä elokuvaa erikoisen luottamuksellisesti kenraali Laidonerille hänen vieraillessaan Moskovassa joulukuussa 1939).

Mutta onko Saksalla halua hyökätä Neuvostoliittoa vastaan ja katsooko se etujensa sitä vaativan? Nykyhetkellä en sitä uskoisi, mutta - kukapa voi arvata, millainen on tilanne ja tapahtumien kulku esim. puolen vuoden kuluttua. Saksan päähuomio on nykyään todennäköisesti kiinnitetty Välimeren rantamille ja toisaalta taas Neuvostoliitto tekee voitavansa täyttääkseen sitoumuksensa. Tavaratoimitukset Saksaan tapahtuvat sovittuun tapaan ja jos niissä jolloinkin sattuu tilapäinen seisahdus on siihen syy, kuten ministeri v. Tippelskirch hiljan minulle vakuutti, Neuvostoliiton liikennelaitoksen heikossa organisaatiossa eikä "hyvän tahdon" puutteessa. Omasta puolestani olen lisäksi valmis uskomaan, että Neuvostoliitto selkauksia välttääkseen ei, ainakaan toistaiseksi, epäröisi suostua nykyisiä suurempiinkin tavaratoimituksiin, jos Saksa jonakin päivänä niitä siltä vaatisi. Tässä suhteessa Saksan taholta tuskin tarvittaisiin viitata niihin lukuisiin divisionoihin - onko niitä nyt 110 tai 120, se ei ole ratkaisevaa - jotka ovat kaikkien mahdollisuuksien va-

ralta sijoitettuina rajalle. (Jollain rajallahan niiden sitäpaitsi täytyy olla ja Saksalla ei tällä hetkellä ole sanottavasti muita maaraajoja kuin Neuvostoliittoa vastaan).

Lopuksi on syytä merkitä, että Saksan ja Neuvostoliiton odotettavissa olevasta yhteenotosta puhutaan täällä pääasiallisesti englantilais-amerikkalaisissa piireissä. Sitä ei ole syytä ihmetellä, sillä vanhastaan "der Wunsch ist der Vater des Gedankens". Suurlähettiläs Cripps on eräälle täällä olevalle lähettiläälle tiennyt m.m. kertoa, että Saksan ja Neuvostoliiton suhteet tulevat katkeamaan kuluvan kuun viimeisellä kolmanneksella ja että Kremlissä ollaan valmistauduttu siirtymään Sverdlovskiin, Uralin vuoris-
toon! (Asianomainen tiedusti minulta, voisiko siitä ilmoittaa "ilman että kotona pidettäisiin houkkiona".)

Tietenkin "kaikki virtaa". Mutta mitkään tosiasiat eivät mielestäni puhu sen puolesta, että Saksan ja Neuvostoliiton välillä nykyoloissa tai edes lähitulevaisuudessa tapahtuisi aseellinen yhteenotto.

P. J. Hyman

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeriön Hynninen

12/5 1941

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o

469/309.

39/309 Pal. S. Y1

Moskova SSA 12 P:NÄ touko KUUTA 19 41.

1575-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 10.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
raporttini

N:o 10 Stalinin tulo Neuvostoliiton
hallitukseen.

V.a. Asiainhoitajana:

P. J. H. ...
Ministeri.

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Moskova ssa 12 p:nä touko kuuta 1941.

Asia: Stalinin tulo Neuvostoliiton
hallitukseen.

OSASTO

39/309 Pal. 8-41.

15/5-41

OSASTO

ASIA

5 C18

Kuluvan kuun 7 päivän aamuna oli neuvostolehdistissä luettavana Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puhemiehistön ukaasi Molotovin vapauttamisesta kansankomissarien neuvoston puheenjohtajan tehtävistä ja Stalinin nimittämisestä hänen seuraajakseen. Syynä eroon mainittiin samalla Molotovin uudistuneet ilmoitukset vaikeudesta hoitaa samanaikaisesti kahta vaativaa virkaa. Seuraavana yönä toimitettiin lähetystöpäälliköille Molotovin kirjelmä, missä hän - mainitsematta sanaakaan erostaan - ilmoittaa "herra Stalinin, Josif Vissarionovitshin, tulleen nimitetyksi kansankomissarien neuvoston puheenjohtajaksi."

Siitä, kuka Neuvostoliitossa tosiasiallisesti hallitsee, ei vuosikymmenen ole voinut olla eri mieltä. Mutta Stalin on näihin asti mieluummin nähnyt, että hän ohjailee asiain kulkua pysyen muodollisesti syrjässä, sanoisiko kuillisten takana. Tästä näkymättömyydestä on epäilemättä ollut eräitä etuja ja niinä vuosina, jolloin hän kävi valtataisteluaan, lienee se ollut suorastaan tarpeellistakin.

Mitkä ovat ne syyt, jotka ovat saattaneet hänet nyt

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tekemään yllättävän ratkaisun ja astumaan esiin Neuvostoliiton näkyvimälle paikalle? Tyhjentävää vastansta tähän kysymykseen voitane Kremlin ulkopuolella tällä hetkellä tuskin antaa. Tällaisissa kysymyksissä heruu sieltä taas muulle maailmalle herttaisen vähän.

On selvä, että Stalinin tulolla hallitukseen on tahdottu sekä sisään- että ulospäin osoittaa, että Neuvostoliitolla on nyt hallitus, joka on niin luja kuin mahdollista ja jolla on niin suuri auktoriteetti kuin se tässä maassa on mahdollista. Lujaa hallitusta tarvitaan täällä niinkuin nykyään monessa muussakin maassa jo sisäpolittisista syistä. Mutta todennäköisesti on ulkopolittisilla näkökohdilla ollut ratkaisuun kuitenkin painavin osuus. Yleispolittinen tilanne on entisestään mutkistunut ja Balkanin tapahtumien jälkeen saattaa Neuvostoliitto joutua entistä vaikeampien kysymysten eteen. Tällöin on ehkä tehtävä ratkaisuja, jotka vain täydellisin henkilökohtainen auktoriteetti voi tehdä mahdolliseksi.

Mistään regimen muutoksesta ei tässä tapauksessa tietenkään voi olla puhetta, sillä tähänastisenkin regimen voi sanoa olleen jo 100-prosenttisesti stalinilaista. Mutta Neuvostoliiton ulkopolitiikassa saattaa todennäköisesti olla odotettavissa ripeämpiä otteita ja herkempää korvaa Berliiniin päin. (Oireellisena merkinä voinee tässä suhteessa pitää Jugoslavian (!), Norjan ja Belgian täällä oleville lähetystyille 7/5 tehtyä ilmoitusta, että heidän valtakirjansa katsotaan menettäneen voimansa, koska he edustavat ei-suvereenisia valtioita). Ehkäpä Neuvostoliiton ja Saksan välillä

saattaa uudelleen syntyä samanlainen "yhteisymmärrys" kuin suurvaltasodan alkuaikoina.

Joka tapauksessa pidetään Saksan suurlähetystössä täällä Stalinin tuloa hallitukseen suotuisana enteenä saksalais-neuvostolaisille suhteille. Samaa voi sanoa Japanin suurlähetystöstä. Toisaalta taas suurlähettiläs Cripps on lausunut, että "asia on varsin arvoituksellinen" ja että se voi tuoda mukanaan Englannille epämieluisia yllätyksiä.

Mitä Molotoviin tulee, on hän jäänyt edelleen ulkoasiainkansankomissariksi. Häntä ei siis vielä ole siirretty syrjään, mutta hänen tähtensä katsotaan täällä olevan laskemaan päin. "Er macht noch mit, aber man wird ihn allmählich zerbröckeln" kuulin hänestä sanottavan taholla, jossa Kremlin asioista jotain tiedetään.

P. J. *[Handwritten signature]*

P.S. Sen jälkeen kun ylläoleva oli kirjoitettu, olen saanut kuulla mitä fantastisimpia huhuja olevan täällä liikkeellä. Stalin on - saatuaan tietää kuinka erinomaisen huonon vaikutuksen ystävyyssopimus Jugoslavian kanssa on tehnyt Berliinissä ja kuinka vakavasti Hitler on asian ottanut - muka valmis tekemään nyt mitä tahansa lepyttääseen Hitlerin. Hänen sanotaan olevan taipuvaisen tapaamiseen ja henkilökohtaisiin neuvotteluihin Führerin kanssa, ehkäpä joillakin ehdoin liittymään - kolmisopimukseenkin. - Onko

tässä perää ja kuinka paljon, sitä en tällä hetkellä
voi sanoa, mutta olen katsonut olevan syytä siitä mai-
nita.

P. J. H.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moskovassa olevan lähetystön rap. 11

V.a. Asiamiehittäjä Kyrämeren

3/6 1940.

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o

563/350.

Moskova SSA 5 P:NÄ kesä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINM
43 310 ae. 41
7/6-41
5 CB

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 11.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen ulkoasiain-
ministeriölle raporttini

N:o 11. Ruotsalais-neuvostolainen sopimus

Itämerenmaissa kansallistetusta

ruotsalaisesta omaisuudesta.

V.a. asiainhoitaja:

R. J. Kyminen

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 11.

Moskova ssa 3 p:nä kesä kuuta 19 41.

43 310 he. 41
Salainen.

7/6-41

Asia: Ruotsalais-neuvostolainen
sopimus Itämerenmaissa kansallis-
tetusta ruotsalaisesta omaisuudesta.

5 C18

Viime toukokuun 30 p:nä allekirjoitettiin täällä ruotsalais-neuvostolainen sopimus Virossa, Latviassa ja Liettuassa kansallistetusta ruotsalaisesta omaisuudesta suoritettavasta korvauksesta. Sopimuksen, joka välittömästi astui voimaan, allekirjoitti Ruotsin hallituksen valtuuttamana ulkoasiainneuvos Engzell ja Neuvostoliiton valtuuttamana ulkoasiainkomissariatien kollegion jäsen Pavlov.

Ensimmäisen vaiheen asiassa muodostaa, kuten aikanaan olen Ministeriölle tiedottanut, viime lokakuussa alullepantu noottienvaihto Ruotsin täällä olevan lähetystön ja ulkoasiainkomissariatien välillä. Sen lopputulokseksi oli, että Neuvostoliiton hallitus, joka periaatteessa ei katsonut olevansa velvollinen mihinkään korvaukseen, tarjosi sellaisena kuitenkin 10 % kansallistetun omaisuuden arvosta, mikä määrämeksettaisiin vuoden kuluessa. Jos tämä suoritus olisi saanut siirtyä tunnemmaksi, olisi Neuvostoliitto ollut valmis maksamaan kertakaikkisena korvauksena 15 % kolmen vuoden kuluttua tai vaihtoehtoisesti 20 % kuuden vuoden kuluttua tai 25 % kymmenen vuoden kuluttua.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kun tämä tarjous, joka Ruotsin täällä olevan lähettilään sanain mukaan "oli pikemmin juomaraha kuin korvaus", ei tyydyttänyt Ruotsin hallitusta, ehdotettiin neuvostotalta, että korvauskysymys jätettäisiin selvitetäväksi sitä varten asetettavalle ruotsalais-neuvostolaiselle sekakomitealle. Ehdotus johti tulokseen ja kyseellinen komitea aloitti työnsä täällä viime helmikuun 15 p:nä. Ruotsalaisen delegation puheenjohtajan toimi edellämainittu Engzell, venäläisen Pavlov.

Sekakomitea istui ankerasti, mutta sen työ ei kotvaan antanut mitään konkreettisia tuloksia. Neuvostodelegatio karttoi suostumista mihinkään kiinteään korvaussummaan tai prosenttiin ja se uudisti tämän tästä väitteensä, että Neuvostoliitto ei periaatteessa ole velvollinen minkään korvaussumman suorittamiseen. Pienissäkin asioissa se vaati kaikenlaisia lisäselvityksiä, joiden hankkiminen oli aikaa vievää ja nykyoloissa usein ylivoimaistakin. Kuukauden kestäneen työn jälkeen ruotsalainen delegatio katsoikin olevan syytä alista hallituksensa harkittavaksi, oliko syytä jatkaa neuvotteluja vai olisiko niiden annettava raueta. Ruotsin hallituksen mielestä oli neuvotteluja kaikesta huolimatta jatkettava ja niitä jatkettiin vielä noin 2½ kuukautta, kunnes päästiin tulokseen.

Solmittu sopimus sisältää pääasiassa seuraavaa:

- 1) Neuvostohallitus ottaa vastatakseen latvialaisen Kegums'in voimalaitoksen sitoumuksista ja veloista sellaisinaan.
- 2) Tavarahankinnat, vakuutusyhtiöiden saamiset pankeilta

ja vakuutusyhtiöiltä sekä pankkien saamiset pankeilta järjestetään molemminpuolisesti clearing-menettelyn pohjalla.

3) "Täydellisenä ja lopullisena korvauksena" kaikista muista vaatimuksista, mitä Ruotsilla on ollut valvottavana Virolta, Latvialta ja Liettualta, suorittaa Neuvostoliiton hallitus kokonaiskorvauksena 20 milj. kr., mikä summa maksetaan neljännesvuosittain kahden vuoden aikana. Ensimmäinen osamaksu suoritetaan sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä. Maksu tapahtuu neuvostohallituksen harkinnan mukaan joko Ruotsin kruunuissa, Yhdysvaltain dollareissa tai kullassa sovittujen laskuperusteiden mukaan.

Asiain näin ollen Ruotsi tulee saamaan, kun ensimmäisessä kohdassa mainitut saatavat, noin 12,5 milj. kr. ja toisessa kohdassa mainitut saatavat, lähes 5 milj. kr., otetaan lukuun, korvauksena Itämerenmaihin jääneestä omaisuudesta yhteensä noin 37,5 milj. kr. Jos mainitut 100 -prosenttiset saatavat vähennetään Ruotsin korvausvaatimusten kokonaissummasta, mikä päättyi 118 milj. kr:uun, saadaan tulokseksi, että Neuvostoliitto maksaa 100,5 milj. kr:sta kansallistettua omaisuutta korvausta 20 milj. kr. eli 20 %. Ruotsalaisella taholla ollaan kuitenkin luottamuksellisesti valmiit myöntämään, että "kohtuullisen ennakoarvion mukaan" korvaus vastaa noin 25 % kyseellisestä omaisuudesta.

Joskaan sopimukseen ei saatu sisällytetyksi korvausta

henkilökohtaisesta irtaimistosta, yksityisistä pankkitileistä ja kansallistuttamisen ulkopuolelle jääneestä omaisuudesta, näyttää siltä, että ruotsalaisella taholla pidetään sitä varsin tyydyttävänä. Tähän tulokseen pääsemistä on ollut omiaan helpottamaan se tosiasia, että Ruotsin hallitus viime kesänä ilman mitään viivytystä suostui siirtämään Itämerenvaltioiden valtiopankkien Ruotsissa olleet kulta- ja valuuttavarat Gossbankin tilille ja vapautti Ruotsin satamissa olleen Itämerenmaiden tonniston, mikä kaikki merkitsi yli 20 milj. kruunun omaisuussiirtoa Neuvostoliiton hyväksi.

P. J. Ahmanson

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Hokkoonan olevan lähetysten raportti n:o 12.

Ministeri Lyytikäinen

7/6 1941

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

45/310 Pal 41'

KIRJELMÄ n:o 577/261.

12/1 - 41	0	
VIITTAUS	OSASTO	ASIA
J	COB	

Moskova SSA 9 P.NÄ kesä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P.NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 12.

Lähetän tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini

N:o 12 Lisiä neuvostolais-jugoslavialaisiin suhteisiin.

V.a. asiainhoitaja:

P. J. Hyman

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Moskova ssa 7 p:nä kesä kuuta 19 41.

45/310 p/10.10.41

Asia: Lisää neuvostolais-jugoslavia-
laisiin suhteisiin.

12/6-41	No	
5	OGASTO	AS
	5	08

Moskovassa olleen Jugoslavian lähetystön jäsenet, jotka diplomaattiset oikeutensa Neuvostoliitossa menetettyään siirtyivät kuluvan kuun 3 p:nä Turkkiin, ovat ennen matkaansa olleet melko avomielisiä puhuessaan Neuvostoliiton johtomiehistä ja heidän otteistaan. Joskin näihin puheisiin liittyy paljon katkeruutta ja joskaan niitä ei voine ottaa aivan kirjaimellisesti, katsen olevan syytä panna merkille eräitä kohtia keskusteluista, joita Jugoslavian ent. sotilasasiamiehellä, eversti Popovitshilla on ollut Stalinin ja kenraali Shukovin kanssa ja joista hän nyttemmin on katsonut voivansa kertoa.

Juhlittaessa Kremlissä yöllä viime huhtikuun 6 päivää vasten Neuvostoliiton ja Jugoslavian välistä nonagressiosopimusta, jonka sensatiomaisista syntyvaiheista olen aikanaan Ministeriölle tiedottanut, aina myöhäiseen aamuun, oli isäntävään taholla havaittavissa ei vain tyytyväisyyttä vaan suoranaista riemua. Erityisestikin voi sitä Popovitshin mie-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lestä sanoa Stalinista, joka ei näyttänyt yrittävänsäkään salata toivoa siitä, että syttyisi sota Jugoslavian ja Saksan välillä. Useampaan kertaan hän oli kääntynyt P:n puoleen kysymyksellä: "Mutta onko varma, että ryhdytte vastarintaan, jos saksalaiset hyökkäävät?" Saatuaan aamupuoleen ilmoituksen saksalaisten joukkojen marssimisesta yli Jugoslavian rajan, hän oli kääntynyt jälleen P:n puoleen ja tiedustanut, kuinka Jugoslaviassa tehdään ristinmerkki. Sen nähtyään hän puolestaan oli tehnyt ristinmerkin ja lisännyt: "Jumala kanssanne". Keskustelussa Stalin oli erikoisesti halunnut tietää P:n mielipidettä puna-armeijasta. Kun P. välttämättä suoraa vastausta oli kääntänyt keskustelun puna-armeijan koulutustyöhön ja lausunut samassa kiittävän sanan Timoshenkon ponnistuksista siinä suhteessa, oli hän saattanut havaita, ettei se miellyttänyt Stalinia. P:n mielestä oli Stalin todennäköisesti odottanut kiitossanoja omalla osoitteellaan.

Puna-armeijan johdon taholla oli P:n käsityksen mukaan huomio aivan erikoisesti kohdistunut Saksan armeijaan. Viime toukokuun alkupuolella oli puna-armeijan yleisesikunnan päällikkö, kenraali Shukov kutsunut hänet luokseen ja pyytänyt tietoja niistä havainnoista ja kokemuksista, joita Jugoslaviassa oli sodan aikana tehty Saksan armeijan suhteen. P. oli vastannut, että hänellä tässä suhteessa oli kylläkin jotain ollut, mutta että hän oli diplomaattioikeudet menetettyään kaikki asiakirjansa tuhonnut. Kysymykseen,

miksi hän niin oli menetellyt, oli P. sanainsa mukaan vastannut: "koska olen upseeri". -- Shukov oli myös ollut kiinnostunut kuulemaan P:n mielipidettä Hessin tapauksesta ja sen motiiveista. P:n keskustelusta saaman käsityksen mukaan piti Shukov Neuvostoliiton ja Saksan yhteenottoa hyvinkin mahdollisena.

P. J. Hämäläinen